

POSTANOWIENIE

Dnia 26 marca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Wiesław Kozielowicz (przewodniczący)

SSN Marek Motuk

SSN Krzysztof Staryk (sprawozdawca)

Protokolant starszy inspektor sądowy Mariusz Pogorzelski

w sprawie X. Y. - sędziego Sądu Najwyższego

po rozpoznaniu na posiedzeniu w dniu 26 marca 2024 r. z udziałem SSN Piotra

Mirka - Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Sądu Najwyższego oraz Prezesa SN

X. Y.1. - obrońcy SSN X. Y.

zażalenia Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego

na postanowienie Rzecznika Dyscyplinarnego Sądu Najwyższego

z dnia 19 stycznia 2023 r. sygn. akt RD 7/22 o odmowie wszczęcia postępowania

dyscyplinarnego przeciwko X. Y. - sędziemu Sądu Najwyższego

postanowił:

1. zaskarżone postanowienie utrzymać w mocy;

2. kosztami postępowania obciążyć Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 19 stycznia 2023 r., sygn. akt RD 7/22, wydanym na podstawie art. 76 § 4 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r. poz. 1904 ze zm.; powoływanej dalej również jako uSN), Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Sądu Najwyższego – SSN Piotr Mirek odmówił wszczęcia postępowania dyscyplinarnego w sprawie, w której Pierwszy

Prezes Sądu Najwyższego zwrócił się do Rzecznika Dyscyplinarnego Sądu Najwyższego z wnioskiem o podjęcie czynności wyjaśniających w sprawie SSN X. Y. Wystąpienie to wiązało się z licznymi nieprawidłowościami w postępowaniu wskazanego sędziego, o których Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego został poinformowany przez Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych pismem z dnia 7 kwietnia 2022 r.

Zażalenie na powyższe postanowienie złożył 15 lutego 2023 r., Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, zaskarżając je w całości na niekorzyść sędziego Sądu Najwyższego X. Y. Skarżący wnioskował o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości oraz przekazanie sprawy do dalszego prowadzenia Rzecznikowi Dyscyplinarnemu Sądu Najwyższego, zarzucając:

1) błąd w ustaleniach faktycznych przez przyjęcie, że SSN X. Y. z uwagi na stan zdrowia nie mógł uczestniczyć w dniach 16, 21 i 22 grudnia 2021 r. w posiedzeniach w sprawach: I NO 77/21, I NKRS 86/21, I NKRS 105/21, I NSP 191/21, I NSP 235/21, I NSO 244/21, w sytuacji, w której odbywał on czynności orzecznicze w dniach 21 i 22 grudnia w sprawach I NO 26/21, I NSNc 83/21 i I NSNc 435/21,

2) obrazę przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 72 § 1 pkt 2 i 5 uSN przez brak określenia, które zachowania SSN X. Y. cechują się brakiem bezprawności, a które brakiem społecznej szkodliwości dyscyplinarnej w stopniu wyższym niż znikomy, co uniemożliwia przypisanie konkretnej podstawy wyłączenia odpowiedzialności dyscyplinarnej w odniesieniu do określonych zachowań SSN X. Y.,

3) obrazę przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 72 § 1 pkt 2 i 5 uSN przez przyjęcie, że zachowania SSN X. Y. takie jak w szczególności: nieusprawiedliwiony brak stawiennictwa na posiedzenia w wyznaczonych sprawach, celowe i bezpodstawne kwestionowanie sposobu wykonywania obowiązków przez przełożonych sędziów w zakresie wyznaczania składów, powtarzalne składanie wniosków o wyłączenie, rażące lekceważenie poleceń Prezesa Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych, lekceważący stosunek do obowiązków sędziego takich jak uczestnictwo w Zgromadzeniach Izby - cechują się brakiem

beprawności albo znikomą szkodliwością społeczną i dyscyplinarną, a tym samym nie stanowią deliktów dyscyplinarnych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie jest nieuzasadnione.

Zgodnie z art. 10 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r. poz. 1093 ze zm.) w związku z art. 128 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r. poz. 2072 ze zm.) w sprawach dyscyplinarnych rozpoznawanych w myśl art. 27a ustawy przez Izbę Odpowiedzialności Zawodowej stosuje się odpowiednio przepisy części ogólnej Kodeksu karnego oraz przepisy Kodeksu postępowania karnego, z wyłączeniem art. 344a i art. 396a, z uwzględnieniem odrębności wynikających z charakteru postępowania dyscyplinarnego.

W myśl z art. 76 § 1 uSN Rzecznik Dyscyplinarny Sądu Najwyższego podejmuje czynności wyjaśniające na żądanie Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Kolegium Sądu Najwyższego, Prokuratora Generalnego, Prokuratora Krajowego, lub z własnej inicjatywy, po wstępnym wyjaśnieniu okoliczności niezbędnych do ustalenia znamion przewinienia, a także złożeniu wyjaśnień przez sędziego, chyba że złożenie tych wyjaśnień nie jest możliwe (...). Jeżeli w wyniku przeprowadzonych czynności wyjaśniających Rzecznik Dyscyplinarny uzna, że zachodzą podstawy do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, wszczyna je i przedstawia sędziemu na piśmie zarzuty (zob. art. 76 § 2 uSN). W przeciwnym wypadku, wobec uznania braku podstaw do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego wydaje postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania. (zob. art. 76 § 4 uSN).

Z uwagi na wskazaną we wniosku podstawę odpowiedzialności SSN X. Y. - art. 107 § 1 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych konieczne stało się przypomnienie, że ustawa o Sądzie Najwyższym samodzielnie określa podstawy i zakres odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziego Sądu Najwyższego i w tych kwestiach nie znajdują odpowiedniego zastosowania przepisy ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych. Zgodnie z treścią art. 72 § 1 uSN sędzia Sądu Najwyższego

odpowiada dyscyplinarnie za przewinienia służbowe (dyscyplinarne), w tym za: oczywistą i rażącą obrazę przepisów prawa (pkt 1), odmowę wykonywania wymiaru sprawiedliwości (pkt 1a), działania lub zaniechania mogące uniemożliwić lub istotnie utrudnić funkcjonowanie organu wymiaru sprawiedliwości (pkt 2), działania kwestionujące istnienie stosunku służbowego sędziego, skuteczność powołania sędziego, lub umocowanie konstytucyjnego organu Rzeczypospolitej Polskiej (pkt 3), działalność publiczną nie dającą się pogodzić z zasadami niezależności sądów i niezawisłości sędziów (pkt 4), uchybienie godności urzędu (pkt 5). Zaznaczyć przy tym trzeba, że wskazana w art. 72 § 1 pkt 1a podstawa odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziego Sądu Najwyższego została wprowadzona ustawą z dnia 9 czerwca 2022 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2022 r. poz.1259) 1259), która weszła w życie w dniu 15 lipca 2022 r. Zgodnie zatem z ogólnymi regułami odpowiedzialności dyscyplinarnej (art. 10 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym w zw. z art. 128 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych w zw. z art. 1 § 1 k.k. i art. 4 § 1 k.k.) określoną w art. 72 § 1 pkt 1a ustawy o Sądzie Najwyższym formę przewinienia dyscyplinarnego odnosić można jedynie do tych zachowań, które zaistniały po dniu 14 lipca 2022 r.

Kontynuując ten wątek na gruncie niniejszej sprawy, Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego dokonał kontroli wniosku Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego o podjęcie czynności wyjaśniających w sprawie SSN X. Y., gromadząc niezbędny materiał dowodowy i słusznie uznając, że przedstawione dowody w świetle wyjaśnień SSN X. Y. nakazują przyjąć, że brak jest podstaw do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego wobec braku podejrzenia popełnienia przez ww. sędziego deliktu dyscyplinarnego.

Niemniej jednak, aby prawidłowo ocenić zachowanie SSN X. Y., a tym samym prawidłowo rozpoznać złożone zażalenie, odnieść się należy do kwestii wykładni znamion deliktu dyscyplinarnego. Przedmiotem postępowania dyscyplinarnego jest czyn, określany jako delikt dyscyplinarny (przewinienie dyscyplinarne), przy czym znaczenie tego czynu rozumiane jest przez pryzmat prawa karnego (por. M. Cieślak, Pojęcie czynu na tle przesłanek odpowiedzialności karnej w obowiązującym prawie polskim, [w:] M. Cieślak, Dzieła wybrane, t. V, red. S. Waltoś, Kraków 2011, s. 330–335; L. Gardocki, Prawo karne, Warszawa 2009, s.

48–49). Tak więc czyn to zachowanie człowieka (działanie lub zaniechanie), które jest wyrazem aktywności woli (jest psychicznie zdeterminowane), dyscyplinarnie bezprawne (narusza konkretne normy, które doprowadziły do określonego zachowania lub działanie naruszenia normy skodyfikowanej lub nieskodyfikowanej, tj. naruszające określone standardy), zawinienie (podmiot musi postępować z zamiarem), społecznie szkodliwe w stopniu większym, niż znikomy (zob. obszernie i ze wskazaniem orzecznictwa J. Kosonoga, Umorzenie postępowania karnego z uwagi na znikomą społeczną szkodliwość czynu, [w:] Przyszłość prawa, red. B. Hołyst, Warszawa 2017, s. 452–466.)

Odnosząc się do meritum należy nadto wskazać, że zażalenie wniesione przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego jest wewnętrznie sprzeczne, co dyskwalifikuje je jako skuteczny środek zaskarżenia.

W pierwszym punkcie zażalenia Skarżący zaskarżonemu postanowieniu zarzuca błąd w ustaleniach faktycznych, przez przyjęcie, że SSN X. Y. z uwagi na stan zdrowia nie mógł uczestniczyć w dniach 16, 21 i 22 grudnia 2021 r. w posiedzeniach w sprawach: I NO 77/21, I NKRS 86/21, I NKRS 105/21, I NSP 191/21, I NSP 235/21, I NSO 244/21, by w kolejnych zarzutach (odpowiednio pkt 2 i 3 zażalenia) podnieść zarzut obrazy prawa materialnego. Wypada przy tym przypomnieć, że zarzut obrazy prawa materialnego, z samej swej istoty, sprowadza się do twierdzenia o wadliwej subsumpcji ustalonego – i to w sposób prawidłowy – stanu faktycznego pod określone normy prawa karnego materialnego. (zob. postanowienie Sadu Najwyższego z dnia 21 października 2014 r. sygn. IV KK 288/14). W postępowaniu karnym oraz dyscyplinarnym jest niedopuszczalne równoczesne podnoszenie zarzutu błędu w ustaleniach faktycznych i niezgodnej z prawem subsumpcji, dlatego też podniesione w zażaleniu zarzuty już na wstępie należało uznać za nieuzasadnione. Niemniej jednak, Sąd Najwyższy uznał za celowe odniesie się do kwestii podniesionych w zażaleniu.

Rzecznik Dyscyplinarny Sądu Najwyższego, można byłoby powiedzieć, że z aptekarską dokładnością przeprowadził postępowanie wyjaśniające, gromadząc i prawidłowo oceniając dowody. Skarżący w zażaleniu, nie wskazał na jakim etapie rzecznik naruszył przepisy, które skutkowały by błędem w ustaleniach faktycznych. Z błędem w ustaleniach faktycznych można bowiem mieć do czynienia np. w

sytuacji, w której dowód nie został poddany ocenie z tego powodu, że nie został przeprowadzony. Tymczasem w zażaleniu próżno szukać wskazania dowodów, których przeprowadzenia zaniechał Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego, czy też dowodów, które miałyby być jeszcze przeprowadzone.

Sąd Najwyższy podziela obszerne ustalenia Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego w kwestii związanej z nieusprawiedliwionymi nieobecnościami SSN X. Y. w posiedzeniach, wyznaczonych w sprawach wskazanych w zawiadomieniu Pierwszego Prezesa. Powyższe wynikało nie tylko z charakteru pracy sędziego (zadaniowy wymiar czasu jego pracy) i możliwość zdalnego jej wykonywania, ale przede wszystkim z ówczesnego stanu zdrowia ww. sędziego, tj. przebyciem choroby COVID-19 i jej następstwami. Znajduje to odzwierciedlenie w zgromadzonej dokumentacji medycznej, jaki wyjaśnieniach SSN X. Y. Nie wydaje się w tym miejscu konieczne prowadzenie szerszych rozważań dotyczących takich okoliczności związanych z infekcją wirusem SARS-CoV-2, jak potrzeba izolacji, często ciężki przebieg choroby oraz długotrwałe następstwa jej przejścia. Sam fakt braku udziału SSN X. Y. w posiedzeniach w sprawach wyznaczonych i niekorzystanie w tym czasie ze zwolnienia lekarskiego czy urlopu wypoczynkowego nie może stanowić podstawy do formułowania zarzutu przewinienia dyscyplinarnego.

Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego wyodrębniając niejako trzy grupy spraw, sformułował w odniesieniu do każdej z tych grup ogólne wnioski wywodząc, że w żadnej z nich zachowania SSN X. Y. nie stanowiły zaniechania nakierowanego na istotne utrudnienie funkcjonowania Sądu Najwyższego, lekceważenia swoich obowiązków, czy też skutkowały rażącym zaniedbaniem. Stanowiły niejako przejaw braku właściwej komunikacji między sędziami, realizowanej „tradycyjnymi” środkami, w sposób bezpośredni.

Zarzut obrazy przepisów prawa materialnego przez brak określenia, które zachowania SSN X. Y. cechują się brakiem bezprawności, a które brakiem społecznej szkodliwości dyscyplinarnej w stopniu wyższym niż znikomy, także nie mógł w sposób skuteczny doprowadzić do zmiany wydanej decyzji. Z uzasadnienia zaskarżonego postanowienia Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego wynika wprost, które czyny nie wyczerpywały znamion deliktu dyscyplinarnego, a które cechowały

się znikomym stopniem społecznej szkodliwości. Stąd też powielanie argumentacji w tym zakresie nie jest konieczne.

Stanowisko wyrażone w punkcie trzecim pozostaje w sprzeczności z zarzutem sformułowanym w punkcie drugim zażalenia, bowiem skarżący zarzuca Zastępcy Rzecznika brak określenia, które z zachowań SSN X. Y. uznał za cechujące się brakiem bezprawności, a które brakiem społecznej szkodliwości, to w punkcie trzecim formułuje zarzut obrazy prawa materialnego poprzez błędną kwalifikację wymienionych w punkcie drugim zachowań, które winno być oceniane jako całokształt zachowania, a nie przez pryzmat poszczególnych jednostkowych zachowań.

Nie można zgodzić się z poglądem, że zachowanie SSN X. Y. należy traktować jako całość i jako takie powinno ono podlegać ocenie. Rację należy przyznać Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego, że czyn to określone zachowanie, mogące mieć postać tak działania, jak i zaniechania, które co prawda może być rozciągnięte w czasie (zob. czyn ciągły), ale to konkretne działanie bądź zaniechanie musi wypełniać znamiona typu czynu zabronionego opisanego w ustawie. Znamiona czynu zabronionego kreują określoną strukturę, na którą – zgodnie z doktryną i orzecznictwem – składają się: przedmiot ochrony (zamachu); strona przedmiotowa; podmiot; strona podmiotowa (zob. Art. 115 KK red. Stefański 2020, wyd. 25/P. Daniluk, Legalis; J. Majewski, Komentarz do art. 115 KK, LEX). W orzecznictwie zwraca się uwagę, że „nie całość zachowania człowieka w określonym czasie i przestrzeni oceniana jest jako „czyn zabroniony”, a tylko fragmenty tego zachowania wyodrębnione znamionami czynności sprawczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 12 października 2011 r., sygn. III KK 145/11). Innymi słowy, aby stwierdzić, czy dane zachowanie człowieka stanowi czyn zabroniony, należy porównać cechy tego zachowania z zawartym w ustawie opisem typu (wzorca) czynu zabronionego. Jeżeli w stanie faktycznym wystąpiły wszystkie elementy opisu składającego się na ujęty w ustawie wzorzec, to mamy do czynienia z czynem zabronionym (zob. W. Wróbel, A. Zoll, Polskie prawo karne - część ogólna, Kraków 2014, s. 27.)

Już na marginesie wspomnieć należy, że zaniechanie polegające na braku obecności sędziego X. Y. na zwoływanych cyklicznie przez Prezesa Izby naradach i

konferencjach nie może zostać uznane za przewinienie dyscyplinarne. Ustawa o Sądzie Najwyższym, jak i ustawa o ustroju sądów powszechnych nie przewidują narad w postaci spotkań cyklicznych - a tym samym brak udziału w takich spotkaniach nie jest obarczone sankcją przewinienia dyscyplinarnego. Wbrew temu co twierdzi się w uzasadnieniu żądania podjęcia czynności wyjaśniających, odwołując się do roty ślubowania sędziego Sądu Najwyższego, tego rodzaju zachowanie nie stanowi sprzeniewierzenia się ślubowaniu sędziego w zakresie sumiennego wykonywania jego obowiązków. W takich kategoriach oceniać można jedynie brak uczestnictwa w zgromadzeniach. Zgodnie z przepisami Regulaminu Sądu Najwyższego z 2018 r. udział w zgromadzeniu sędziów izby Sądu Najwyższego był obowiązkowy (§ 24 ust. 2 w zw. z § 32 ust. 2). Taki sam pozostaje również pod rządami obecnie obowiązującego Regulaminu Sądu Najwyższego (§ 25 ust. 2 wzw, z § 32). Niemniej jednak, wobec tego, że nieobecności SSN X. Y. na zgromadzeniach sędziów Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniach 9 stycznia 2020 r. i 19 stycznia 2022 r. nie miały charakteru działań instrumentalnych, skutkujących brakiem kworum, które uniemożliwiłoby zgromadzeniu realizację jego ustawowych kompetencji, trudno byłoby traktować je jako przewinienie wymagające reakcji dyscyplinarnej. Tym bardziej, że jak pokazuje praktyka, przypadki nieobecności na zgromadzeniach zdarzają się zarówno sędziom Sądu Najwyższego, jak i sędziom sądów powszechnych.

Z tych względów orzeczono jak na wstępie.

[M. T.]

[ms]